

TEENDŐK MÉHMÉRGEZÉS ESETÉN

OMME, 2020

TISZTELT OLVASÓK!

Figyelmesen olvassák el az alulírottakat, és ezt követően tegyék olyan helyre ezt az összefoglalót, ahol biztosan megtalálják. Bárcsak sose lenne rá szükségük!

A méhmérgezés tünetei:

1. **Méhhullák tömegét találjuk** a kaptárak előtt, illetve a méhklások aljdeszkáin (1. ábra). A méhek lehullása több napon keresztül elhúzódva történik. Az elpusztult méhek szipókája nyújtott. Ezeket a tüneteket főleg a szerves foszforsav-észterek, illetve a neonikotinoidok helytelen alkalmazása esetén tapasztaljuk.
2. Az előző tünetcsoporttal ellentétben **nincsenek méhhullák a kaptárakban, illetve azok környékén**, a méhész viszont több léputcányi méh rejtélyes eltűnését tapasztalja. Ezt a tünetcsoportot a piretroidok és esetlegesen a csávázószerként használt neonikotinoidok okozhatják (2–3. ábra). Méhhullák hiányában mindenképpen **ragaszkodjunk ahhoz, hogy jegyzőkönyvben rögzítésre kerüljön annak ténye, hogy a családokban felborult a fiasítás, a frissen behordott méz és a takaró népszerűsége aránya, továbbá mindenképpen kérjük a vizsgálat és a növényi mintavételek lefolytatását (ennek a kérésnek jegyzőkönyvi rögzítését mindenképpen javasolni szükséges).**

Mit tegyen a méhész?

Haladéktalanul értesítenie kell a területileg illetékes méhegészségügyi felelőst és hatósági állatorvost, akik a hatósági eljárási rend szerint kötelesek értesíteni az Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatóságot, a Növényvédelmi és Talajvédelmi Igazgatóságot. Ők 24 órán belül kötelesek vizsgálóbizottságot létrehozni, és a vizsgálatot elkezdni.

További teendők:

1 Fel kell deríteni a mérgezés okát és forrását. Ehhez az alábbi személyekből álló bizottság összehívása szükséges:

- a) méhegészségügyi felelős (méhhullákat gyűjt a kórtani és a kémiai vizsgálatok számára),
- b) állatorvos (részt vesz a méhhullák begyűjtésében és a minta lezárásában),
- c) növényvédelmi felügyelő (a növényi minták begyűjtéséért felelős),
- d) károsult,
- e) vélelmezett károkozó (távolmaradása esetén a mintavétel lefolytatható),
- f) hatósági tanú az önkormányzat részéről (a jelenlétét semmilyen jogszabály nem írja elő, tehát nem kötelező tagja a bizottságnak).

A mintavétel során a méhegészségügyi felelős és az állatorvos a méhhullákból veszi a mintát, a növényvédelmi felügyelő a növényi minták begyűjtését végzi. A mintavétel során fényképfelvételek készülnek.

Mire kell odafigyelni a mintavétel során?

- a) Lehetőleg csak a tüneteket mutató méhhullákat gyűjtsük bele a mintába. Zárjuk őket papírgöngyölegbe (erre a kereskedelembe kapható postai borítékok teljesen alkalmasak).

Méhhullák tömege a kaptárak előtt

Nincsenek hullák a kaptárak előtt

Kijáró népszerűségét elvesztett méhcsalád

- b) A növényi minták begyűjtésekor csak azokat a növényi részeket kell összeszedni, amelyekkel a méhek érintkezhetnek. Ez konkrétan azt jelenti, hogy főleg a virágzatokat és a virágzatokhoz közeli leveleket kell begyűjteni.
- c) Jó tanács: a károsult lehetőleg egyik mintához se érjen hozzá, a méhullák és a növények gyűjtésében ne vegyen részt, ugyanis később az a vád érheti, hogy akár szándékosan beszenyezhetette azokat.
- d) A méhek közül lehetőleg a frissen elhullott egyedeket kell összegyűjteni. Ezek elkülönítése a régi hulláktól úgy történhet, hogy egy fóliát terítünk a kaptár elé, és az erre a fóliára lehulló egyedeket gyűjtjük be (4. ábra).
- e) Természetesen a friss hullák mellett egy külön zacskóba gyűjthetünk azokból is, amelyek eredetileg a kaptárak előtt voltak megtalálhatók, de ekkor legyünk arra figyelemmel, hogy a mérgezés tüneteit mutató egyedeket, illetve a mérgezéstől agonizáló példányokat szedjük csak össze.
- f) A méhullák gyűjtését egyes esetekben a tábláról is elvégezhetjük (5. ábra), de ekkor is szükséges a kaptárak előtti minta összegyűjtése. (Figyelem: a különböző helyszínekről begyűjtött minták nem összekeverhetők.)
- g) A különböző telephelyekről származó mintákat nem szabad összekeverni és egyesíteni.
- h) Ellenmintát mindig kérjünk, és gondoskodjunk a szakszerű tárolásáról (–18 °C-os fagyasztás szükséges).
- i) A növényi minták gyűjtésénél fontos figyelembe venni azt, hogy a méhek már a virágzás elején is látogatják a látszólag még zöld, de szálanként virágzó repcetáblát (6. ábra), illetve az éppen szárba indult repcékben igen gyakori gyomnövény a piros árvacsalán, és ennek virágzása egybeesik az ilyenkor szokásos növényvédelmi munkákkal.
- j) Napraforgó virágzása alatt történő elhullás alkalmával ne feledkezzünk meg arról, hogy a méhek a környező kukoricákat is látogathatják, és ebben az időben lehetnek olyan kultúrák is a környéken, amelyeket permetezhetnek (pl. dinnye, olajtök stb.), és legalább vízforrásként csalogatják a méheket (kései vetésű borsó).
- k) Ragaszkodjunk ahhoz, hogy a mintavétellel kapcsolatos észrevételeinket mindenképpen rögzítse a jegyzőkönyvbe a hatóság szakembere.
- l) A begyűjtendő méhullák mennyisége:
- A méhegészségügyi vizsgálatra: legalább 300-500 db (30-50 gramm) méh,
 - A szermaradék analitikai vizsgálatra: legalább 300 gramm méh

Ha nem áll elegendő méhullá a rendelkezésre, akkor az alábbiak jegyzőkönyvezéséhez ragaszkodjunk:

1. Kérjük a vizsgálat lefolytatását a méhullák hiányában is.
2. Amennyiben annyi hullát sikerült gyűjtenünk, ami a kórtani (NÉBIH ÁDI) vizsgálatokhoz elegendő, kérjük azt, hogy ezekből a hullákból próbálják meg elvégezni a kémiai vizsgálatokat is.

A méhész nemcsak a minták begyűjtésében, de azok elszállításában sem vehet részt.

A méhminták kórtani elemzését a NÉBIH ÉLI PHMNL (11095 Budapest, Mester u. 81.) végzi.

A kémiai ellenőrzés céljából gyűjtött méh- és növényminták elemzését a Élelmiszerlánc-biztonsági Laboratórium Igazgatóság Velencei Növényvédőszer-analitikai Nemzeti Referencia Laboratórium (2481 Velence, Ország út 23., tel.: 06 22 589 210) végzi. A vizsgálatok költsége az államot terheli.

A régi és az új hullák elkülönítése fóliatakarással

A táblán elhullott méhek

Ezt a repcetáblát mindenképpen meg kell mintázni mérgezés esetén, mert már járják a méhek

2 Kárfelmérés

Ezt a lépést többnyire el szokták felejtetni az érintettek. A kárfelmérés alkalmával ugyanazokat a személyeket kell összehívni, mint az előző alkalommal, ebbe a munkába ilyenkor már célszerű bevonni egy bírósági szakértőt is. A károk felvételét a káresemény észlelését követően 5 nappal kell megtenni. Ha több napon át elhúzódó méhmérgezással szembesülünk, akkor a kárfelvételt később is meg kell ismételni. A kár felvételezésénél a családok 10%-át kell megvizsgálni (ha az összes családszám 10 alatt van, akkor mindet).

Első körben naturáliákban (természetes mértékegységekben) kell rögzíteni a kár mértékét, ebből a szakember (bírósági szakértő) ki fogja számolni a kár összegét.

3 Az ok-okozat feltárása

A mérgezéssel kapcsolatos eljárás végén a méhészt mint a káresemény bejelentője a megyei kormányhivatalon keresztül megkapja azt az ökotoxikológiai értékelést, amely a mérgezés kapcsán felállítható ok-okozat meglétét taglalja. Az ok-okozat fennállása azt jelenti, hogy egyazon hatóanyag megtalálható a méh- és a növénymintákban egyaránt.

Mit tehet a méhészt, ha az ok-okozat fennállása bizonyítható? Kérheti a kártérítés összegét a kár okozójától. Ennek módjai:

- a) Peren kívüli megegyezés formájában.
- b) Bírósági eljárás keretében.

Mit tehetünk akkor, ha az ökotoxikológiai jelentés nem vagy nem közvetlenül látja bizonyíthatónak az ok-okozat meglétét?

- a) Hatósági szakértő bevonásával véleményezzessük az említett iratot, ugyanis előfordulhat az is, hogy az ok-okozat ugyan nem áll fenn közvetlenül, de a növényekben mért hatóanyag-szennyezettség alapján a bíróság vagy egy józan ítélőképességű károkozó elfogadhatja azt az érvünket, hogy egy taglózó hatású szer alkalmazása esetén törvényszerűen hiányoznak a megfelelő szermaradékot tartalmazó méhhullák a kaptárak környékéről.
- b) Ilyen esetben az eljáró hatósággal ellentétben a bíróság is dönthet a mi javunkra. Ez történt a 2013-ban bekövetkezett dunaegyházi méhmérgezással kapcsolatos per esetében is.

Megjegyzés: az eljárás lezárulását követően a méhésztnek betekintési joga van az ügyében született összes iratba, jegyzőkönyvbe, és erről a költségek megtérítése után fénymásolatokat is kérhet ki.

4 Bekövetkezhet-e méhmérgezés akkor, ha a termelő betartja a technológiát? Ki kell-e ilyenkor fizetni az okozott kárt?

Sajnos igen, ugyanis bizonyos körülmények között a technológia maximális betartása ellenére is felmerülhetnek károk. A károkozónak tehát vétkességtől függetlenül meg kell térítenie a méhészt veszteségeit. Ehhez persze elengedhetetlenül szükséges a 2. pontban említett kárfelmérés elvégzése.

5 Kárenyhítési teendők a kár bekövetkezését követően:

- a) Amennyiben van erre módunk, azonnal menekítsük ki méheinket a veszélyzónából. Ez különösen elhúzódo mérgezések esetén fontos.
- b) Folyamatosan távolítsuk el a kaptárból azokat az egyedeket, amelyek ott pusztultak el, ugyanis ezek a tetemek további mérgezés forrásai lehetnek.
- c) Etetés.
- d) Felkészülés a családok nozéma elleni védelmére, és ha szükséges, el kell végezni az ilyenkor szokásos beavatkozásokat.
- e) A fiasítás melegen tartásáért felelős méhek elvesztése azzal a következménnyel járhat, hogy a fészek kihűl, tehát szükséges annak erőteljes takarása.
- f) A reménytelenül legyengült családokat szüntessük meg haladéktalanul.